

XALQARO AUDIT STANDARTLARI ASOSIDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TASHKIL QILISH

Kafiyev Hojiakbar Hosilbek o'g'li

Bank moliya akademiyasi

Davlat moliyaviy nazorati va audit yo'nalishi

kafiyevhojiakbar@gmail.com

+998902555722

Annotatsiya: *Audit sohasi moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va aniqligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Yillar davomida izchil va jahon miqyosida qabul qilingan audit standartlariga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Tadbirkorlik sub'ektlari milliy chegaralar bilan chegaralanib qolmasligini anglab yetgach, auditorlik faoliyatini xalqaro audit standartlari asosida tashkil etishning ahamiyati yanada kuchaydi. Ushbu kontekstni, asosiy raqamlarni, shuningdek, auditorlik faoliyatini tashkil etishning xalqaro audit standartlariga ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Shuningdek, u sohaga hissa qo'shgan nufuzli shaxslarni aniqlaydi va tahlil qiladi va turli nuqtai nazarlarni muhokama qiladi, asosli tahlil qiladi. Ijobiy va salbiy tomonlari yoritiladi va kelajakda bu sohadagi mumkin bo'lgan o'zgarishlar ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Xalqaro audit, standart, moliya, hamkorlik.*

Abstract: *The audit field plays an important role in ensuring the transparency and accuracy of financial statements. The need for consistent and globally accepted auditing standards has grown over the years. After realizing that business entities are not limited by national borders, the importance of organizing auditing activities on the basis of international auditing standards has increased. Aims to study this context, key figures, as well as the impact of the organization of auditing activities on international auditing standards. It also identifies and analyzes influential figures who have*

contributed to the field and discusses different perspectives, providing sound analysis. The pros and cons are highlighted and possible future developments in this area are considered.

Key words: *International audit, standard, finance, cooperation.*

Аннотация: *Сфера аудита играет важную роль в обеспечении прозрачности и точности финансовой отчетности. Потребность в последовательных и признанных во всем мире стандартах аудита с годами возросла. С осознанием того, что субъекты предпринимательства не ограничены национальными границами, возросла важность организации аудиторской деятельности на основе международных стандартов аудита. Целью является изучение данного контекста, ключевых показателей, а также влияния организации аудиторской деятельности на международные стандарты аудита. Он также выявляет и анализирует влиятельных фигур, внесших свой вклад в эту область, и обсуждает различные точки зрения, предоставляя основательный анализ. Выделены плюсы и минусы и рассмотрены возможные будущие разработки в этой области.*

Ключевые слова: *Международный аудит, стандарт, финансы, сотрудничество.*

KIRISH

Xalqaro audit standartlari evolyutsiyasini moliyaviy ma'lumotlarning ishonchligini ta'minlash uchun qoidalar va standartlarga ehtiyoj ortib borayotgan XIX-asrda kuzatish mumkin. Bu vaqt mobaynida auditorlar, birinchi navbatda, firibgarlikni aniqlash va moliyaviy hisobotlarning to'g'riligini tekshirish bilan shug'ullangan. Biroq, korxonalar global miqyosda kengayishni boshlaganligi sababli, izchil hisobot berish va taqqoslash uchun muvofiqlashtirilgan audit standartlari to'plami zarur ekanligi ayon bo'ldi.

ASOSIY QISM

Xalqaro audit standartlarini ishlab chiqishdagi asosiy shaxslardan biri Uilyam Uelch Deloitt bo'lib, u 1845-yilda hozirda Deloitte nomi bilan mashhur bo'lgan firmaga asos solgan. Deloitte professional standartlarga bo'lgan ehtiyojni tan oldi va birinchi professional buxgalteriya tashkiloti - Chartered institutini tashkil etishda muhim ro'l o'ynadi. Buxgalterlar Angliya va Uelsda (ICAEW), 1880-yilda. Bu audit amaliyotini rasmiylashtirishda muhim qadam bo'ldi.

Xalqaro audit standartlari tarixidagi yana bir muhim shaxs bu ser Devid Tvididir. 2001-yildan 2011-yilgacha Xalqaro Buxgalteriya Standartlari Kengashining (IASB) raisi sifatida Tweedie butun dunyo bo'ylab buxgalteriya hisobi standartlari yaqinlashuvini rag'batlantirishda hal qiluvchi ro'l o'ynadi. IASB Xalqaro audit va ishonch standartlari kengashi (IAASB) bilan yaqindan hamkorlik qildi va bugungi kunda audit sifatining global etalon sifatida e'tirof etilgan Xalqaro audit standartlarini (IAS) ishlab chiqdi.

Auditorlik faoliyatini xalqaro audit standartlari asosida tashkil etishning ta'siri keng qamrovli bo'ldi. Bu investorlar, kreditorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun asosli qarorlar qabul qilishlari uchun muhim bo'lgan moliyaviy hisobotda ko'proq izchillik va taqqoslanishga olib keldi. Jahon miqyosida qabul qilingan standartlarga rioya qilgan holda, auditorlar moliyaviy ma'lumotlarning sifati va ishonchliligini oshiradigan muhim buxgalteriya hisobi va audit masalalarini yaxshiroq aniqlash va hisobot berish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Qolaversa, auditorlik faoliyatini xalqaro me'yorlar asosida tashkil etish moliya bozorlariga ishonch va ishonchning oshishiga olib keldi. Xalqaro standartlarning qabul qilinishi oshkoralik va hisobdorlikka sodiqlikdan dalolat beradi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Standartlashtirish, shuningdek, transchegaraviy operatsiyalarni osonlashtiradi va transmilliy korporatsiyalar uchun muvofiqlik xarajatlarini kamaytiradi.

Biroq, xalqaro audit standartlarini joriy etish bilan bog‘liq muammolar ham mavjud. Birinchidan, mamlakatlar bo‘ylab turli xil huquqiy va me‘yoriy bazalar uyg‘unlashtirish uchun to‘siqlarni keltirib chiqarishi mumkin. Ba‘zi mamlakatlarda xalqaro standartlarning ayrim jihatlariga zid bo‘lgan muayyan huquqiy talablar bo‘lishi mumkin, bu esa bir xillikka erishishni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, xalqaro audit standartlarini joriy etish va qo‘llash uchun zarur bo‘lgan infratuzilma va tajriba darajasi yurisdiksiyalar bo‘yicha farq qilishi mumkin va bu amaliy qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Auditorlik faoliyatini xalqaro audit standartlari asosida tashkil etish sohasida ko‘plab shaxslar katta hissa qo‘shdilar. Ular orasida Hans-Henrik Lidgard IAASBning sobiq raisi sifatida o‘z sa‘y-harakatlarini global miqyosda audit sifatini oshirishga bag‘ishladi. Uning rahbarligi va ISAni qabul qilish va amalga oshirish bo‘yicha targ‘iboti kasbga doimiy ta‘sir ko‘rsatdi.

Kelajakga nazar tashlaydigan bo‘lsak, biznesning raqamli transformatsiyasi va texnologiyadagi yutuqlar xalqaro audit standartlarini ishlab chiqishni shakllantirishi mumkin. Sun‘iy intellekt va ma‘lumotlar tahlilining paydo bo‘lishi audit jarayonini tubdan o‘zgartirishi mumkin, bu esa auditorlarga kattaroq ma‘lumotlar to‘plamini yanada samarali va samarali tahlil qilish imkonini beradi. Biroq, auditorlar texnologiyaga ko‘proq tayanganligi sababli, ma‘lumotlarning yaxlitligi va xavfsizligini ta‘minlash eng muhim masalaga aylanadi.

Bundan tashqari, IAASB va boshqa standartlarni ishlab chiquvchi organlarning paydo bo‘lgan muammolarni hal qilish va xalqaro audit standartlari samaradorligini oshirish bo‘yicha olib borayotgan ishlari ushbu kasbning kelajagini belgilaydi. Audit amaliyotini rivojlanayotgan biznes modellari va o‘zgaruvchan me‘yoriy landshaftga moslashtirish bo‘yicha doimiy harakatlar dolzarblikni saqlab qolish va audit sifatining eng yuqori darajasini ta‘minlash uchun zarur.

Xalqaro audit standartlariga rioya qilish tashkilotlarga o‘zlarini huquqiy va obro‘li xavflardan himoya qilishga yordam beradi. Ushbu standartlarga rioya qilish

auditorlarning professional mustaqilligini, axloqiy xulq-atvorini va audit jarayoni davomida tegishli tekshiruvni saqlab qolishlarini ta'minlaydi. Muntazam auditlar orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni aniqlash va tezkorlik bilan hal qilish, qonunga rioya qilmaslik, moliyaviy jarimalar va korporativ janjallar xavfini minimallashtirish mumkin. Halol hisobot berish uchun kuchli obro'ga ega bo'lgan holda, tashkilotlar barqaror va daromadli o'sishga olib keladigan investorlar, hamkorlar va mijozlarni jalb qilish uchun yaxshiroq joylashadilar.

Manfaatdor tomonlar, shu jumladan investorlar, kreditorlar va tartibga soluvchilar, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi va to'g'riligiga ishonch hosil qilish uchun auditorlarga tayanadilar. Auditorlik faoliyatini Xalqaro audit standartlari asosida tashkil etish orqali tashkilotlar shaffof hisobot berishga sodiqliklari haqida aniq xabar yuboradilar. Manfaatdor tomonlar tekshirilgan moliyaviy ma'lumotlarning yaxlitligi va sifatiga ishonch hosil qilishlari mumkin, bu esa ongli qarorlar qabul qilishga yordam beradi va biznes va manfaatdor tomonlar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlaydi. Manfaatdor tomonlarning ishonchini oshirish tashkilotlarga kapitalga kirishni yaxshilash, bozor raqobatbardoshligi va doimiy o'zgaruvchan biznes landshaftida uzoq umr ko'rish orqali foyda keltiradi.

XULOSA

Auditorlik faoliyatini xalqaro audit standartlari asosida tashkil etish moliyaviy hisobotning shaffofligi, taqqoslanuvchanligi va ishonchliligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu standartlar mas'uliyatni oshirishga, investorlarning ishonchini mustahkamlashga va auditorlarning professional malakasini oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Biroq, ularning doimiy samaradorligini ta'minlash uchun audit standartlarining qat'iyligi va murakkabligi kabi muammolarni hal qilish kerak. Kelajakka nazar tashlaydigan bo'lsak, texnologik taraqqiyot va rivojlanayotgan biznes landshaftlari xalqaro audit standartlarini doimiy ravishda ko'rib chiqish va yangilashni talab qiladi. Doimiy takomillashtirish majburiyatini olgan holda, xalqaro audit

standartlari asosida auditorlik faoliyatini tashkil etish jahon moliya tizimiga ishonch va ishonchni saqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida. // O‘zbekiston bank tizimini isloh qilish va erkinlashtirish bo‘yicha qonunchilik hujjatlari to‘plami. - to‘ldirilgan 2 chi nashri. -Toshkent: “O‘zbekiston”, 2003. -B. 30-47.

2. O‘zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida qonun”ni 13.10.2016y. 3. O‘zbekiston Respublikasining “Auditorlik faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni. 2000 y. 26 may.

4. O‘zbekiston Respublikasining “Bank siri to‘g‘risida” gi qonunni. Adliya vazirligidan 2003 yil 30 avgustda 530-2-son bilan ro‘yxatga olingan.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli “2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni.// www.lex.uz

6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining “Tijorat banklarining bank tavakkalchiliklarini boshqarishiga nisbatan qo‘yiladigan talablar to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi Qarori (O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2011 y., 20-21-son, 216- modda; 2016 y., 16-son, 161- modda).//www.lex.uz

7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar bo‘yicha davlat qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish” chora-tadbirlar to‘g‘risida” 04.04.2017 yildagi PQ-2868-sonli Qarori.